

עין משפט
גר מצוה

כה:

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

מסורת ש"ס

א ומי פירי מהלכות
מחייבין לה' א'
א ב מיי פירי מהלכות
קידוש המזבח הלכה ט'
ב ג מיי פירי מהלכות
מטבחיין הלכה ז ומי
הלכה א טושיע חייב פ'
ה פירי כ'
ג ד מיי פירי מהלכות
קידוש המזבח הלכה ט'
ד ה ו מיי פירי מהלכות
ה ז מיי פירי מהלכות
מטבחיין הלכה י והי'
יח מתן פסח ז טושיע
חייב ט' ג טעף א כ'
ו ח מיי פירי מהלכות
קידוש המזבח הלכה ט'

שד"מים הראשונים היו טובים מאלה. ולכן יש לשמוע לראשונים
יותר מן האחרונים אל תאמר כך דלין לך אלף שופט שהיה צימיו:
הדרן עלך אם אינן מכירין

ראוהו ב"ד בלבר. פ"י ג"ד על כ"ג ולכן פירש בקונטרס דהיה
להם שהות דלי לא היה
להם שהות מאי פריך בגמ' ולא תהא
שמיעה גדולה מראייה ולקדשוהו מד
שראוהו הא לא היה להם שהות
לקדש: אימתה הוה חק בגמ' דין.
דהאי קרא דכי חק לעיני ראש השנה
דרשינן ליה צפ' קרא (דף ט:.) והוא
הדין ככל חדשים: לא תהא שמיעה
גדולה מראייה. פירש בקונטרס
דהא גבי עדות המדע לא כתיב עדות
אלא מה ראה וקדש ויחננס דמק
דאפילו דניני נפשות אמרין הכי
בפרק המובל (גי' דף ט:.) וס' אס
לראוהו ציוס: בגון שראוהו בל"ה.
דלין יטולין לקדש על פי ראייה גלילה
דל"כ הימה ראייה גלילה מקום קבלת
עדוהו ואין קבלת עדוהו אלף ציוס
אפילו דניני ממונות כדאמרין לעיל
דקרי חקיקת עדות מחילת דין:
ע"ד דאיכא אהרן בהרד"ק. ואין בית
דין שקול מוספין עליהן עוד
אחד וסוגיא דהכא כמאן דלמיר
שעממא קמייהא דסנהדרין (דף ג.)
דבר תורה דמי כשר דכתיב
בדקדק משפטו מדלעטרין ליה הכא
עד דאיכא אהרן כדקדק דלמאן דנעי
מדאורייתא שלשה מומתין וכדי שלא
תגעול דלת הכשרו שלשה הדיעות
גבי עדות המדע אין להכשיר ואם
כן לא כריך קרא:

רבינו הננאל

שקל הכתוב שלשה
קלי עולם שלשה חמורי
עולם, לומר לך ידועל
שהוא גרעין ברויה,
כמשה ברויה, בן ברויה
כאחר ברויה, יתח
ברויה כשמואל ברויה,
ללמדך שאין קל שבקלים
ונתמנה פרנס, הרי הוא
כנולד שבחברים. וכתוב
ובאת אל הכהנים הלויים
ואל השופט וגו', וכי
תעלה על דעתך שאדם
הולך אצל שופט שלא
יהי בימיו, אלא אין
לך לילך (אלא) אצל
שופט שבימיו. נטל מקלו
ומעוהו והלך ליבנה אצל
רבו נבליאל ביום שחלו יום
המפורים להיות בחשבונה.
ירושלמי: ראש בית דין
אומר מקדש, ומקום לה
(ר') ששעון בין יחיו
מאי מקדש מקדש, וחי
ליעבור שנה מחילתין מן
הצר, וכבר נכנס ר' יוחנן
והוא היה קטן שבתן,
אמר לו אמר הרי שנה
המקדשת בעיבור. אמר ר'
יוחנן ואת לשון שלומית
כן העבור, אילו אמר
כעבור הייתי אמר אילו אמר
י"א ימים שהחמה יחיה
על הלכנה, אלא בעיבור
שהוסיפו לה חכמים וזן
לי יום ועיבורה. ויש
ליקח תשע על הוא
דמר ר' אלעזר והיתה
ידי אל הביאים החתום
גוני, כבוד מפי לא יהו,
זה סוד העיבור, ובכבוד
כתי ישראל לא יכתבו, זה
המניין, ואל ארמית ישראל
לא יכא כמספיקו, ר'
אלעזר כד סלק להכא אמר,
אית גבי חזא, כד מנויה
אמר, אית גבי חזא, כד
על לעיבורה אמר, אית
גבי חזא, אמר ר' שלמואל
שעמא דר' יוחנן כן גורי
דאמר עדי שקר הן, כלומר
סבר כיון שנתאחה שחרית
במזרח וערבית במערב,
המזרח בחצי היום, וכל
החדש שטול לו (קדוש
שש) שעות אין כח בעין
לראות הדין, וזנו כן נראה
(ישן) בשחרית, לא נראה
החדש כן הערבים, נראה
החדש כן הערבים אל
נראה הישן שחרית, ורבו
ואסיקא רבו נבליאל שלח ל'
והיה בש' עיקבא, אמר ר'
זיס יודעין הדי שאליו קדש
בלא עדים שהוא מקדש,
ומה בא להדי, אלא אם
קדשוהו ואח"כ נמצאו
העדים וזממין שהוא
מקדש.

הדרן עלך אם אינן מכירין

ראוהו ב"ד בית דין וכל ישראל נחקרו העדים

ולא הספיקו לומר מקודש עד
שחשיבה הרי זה מעובר ראוהו ב"ד בלבד
יעמדו שנים ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש
מקודש ראוהו ויהן בית דין יעמדו השנים ויושיבו מחביריהם אצל
היחוד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש שאין היחוד נאמן על ידי
עצמו: גמ' למה לי למויתנא ראוהו בית דין וכל ישראל איצטרך סד"א
הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרסמא לה ולא ליעברוהו קמ"ל וכיון
דתנא ליה ראוהו ב"ד וכל ישראל נחקרו העדים למה לי ה"ק אי"נ נחקרו
העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיבה הרי זה מעובר וכיון דתנא
עד שחשיבה הרי זה מעובר למה לי למיתנייה חקירת העדים כולל איצטרך
סד"א תיהו חקירת עדים כחחילת דתנן דין ומקודש מקודש כגמר דין ולקדשי
בליליה הכא נמי מקדשין בליליה קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא כ"ב חק
לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אימת הוא חק בגמ' דין וקא קרי ליה
רחמנא משפט צ"ה משפט ביום יאף הכא נמי ביום: יראוהו בית דין יעמדו
שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה א"ר זירא יבגון
שראוהו בלילה: ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחביריהם
אצל היחוד: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה וכי
תימא ה"נ כגון שראוהו בלילה היינו הך סיפא איצטריכא ליה דאין היחוד
נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא הואיל (וחנן) דיני ממונות בשלשה ואם
היה מומחה ל"רבים דן אפילו ביחוד הכא נמי ניקדשה ביחודי קמ"ל ואימא הכא נמי אין לך
מומחה לרבים בישראל יותר ממושה
רבינו וקאמר ליה הקב"ה עד דאיכא אהרן בהרד"ק דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל
אהרן בארץ מצרים לאמר
החרש הזה לכם למימרא דעד נעשה דין לימא מתני' דלא כר"ע דתניא (סנהדרין שראו
אחד שחרג את הנפש
מקצתן

ואומר: בספר תהלים משה ואהרן כבהניו ושמואל בקורא שמו
קוראים אל ה' והוא יענה הכי ששקל הכתוב שמואל עם משה ואהרן
ובכתובים (הראשונים כתובי) ידועל כדן ויפתח עם משה ואהרן
ושמואל שלשה קלים עם שלשה חמורים: הא אין לך לילך כו'. הרי
לימדך הכתוב כאן שאין לך לבקש
אלא שופט שהיה צימיו: אל תאמר
מה היה שפטים הראשונים היו טובים
מאלה. כי לא מחממה שאלת על
זה לפי שהדורות היו טובים ולדיקים
מן אחרונים לפיכך היו הימים
הראשונים טובים מאלה שאי אפשר
שהיו אחרונים כראשונים:

הדרן עלך אם אינן מכירין

ראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו
העדים. מפרש בגמ' נגמלא
אי נמי נחקרו העדים: ראוהו בית
דין בלבר. שאין מי שיעיד אלה הם
ולאו ארישא קמי נסמון למשיכה
אלא שהיה שהות לקדש: יעמדו
שנים ויעידו בפניהם. ואע"פ שכולן
ראוהו ונגמלא פריך לא תהא שמיעה
גדולה מראייה: ויעידו בפניהם.
השנים: שאין היחוד נאמן. לומר
מקודש בפני עצמו לכן לריך להשיב
מחביריהן אלנו: גמ' להם לי
למיני כל ישראל. הרי ראוהו בית
דין: איפרסמא ליה מילתא. דכיוס
שליש נראה לקדשו: נחקרו העדים
למה לי חקירתא אחרי שהכל ראו:
למה לי למיתנייה לחקירה כולל. כיון
דלאשמעינן דכי ראוהו בית דין וכל
ישראל אפילו הכי מעברין ליה כל
שן נחקרו העדים: סלקא דעתך
אמינא. היכא דאיכא חקירת עדים
ציוס מו לא יעבריהו אלף יגמרו
דכבר גלילה ויקדשוהו ציוס שלישי
לענין תקון המועדות: משפט.
היינו מחילת דין: כי חק הוא.
בקידוש המדע דרשינן ליה צפ' קמא
(דף ט:.) משפט ציוס. נפקא לן
בסנהדרין (דף לז:) מוהיה ציוס
הנחילו את בניו ציוס אמה מפיל
נחלות כו': ואמאי. יעמדו שנים
ויעידו הלל ראוהו כולן יקדשוהו
כראיתם דלא תהא שמיעה שמועין
מפי עדים גדולה מראייה דהא גבי
עדוהו המדע לא כתיב עדות אלף כוה
למה אי לאו שמיעה על מה יקדשו:
למימרא דעד נעשה דין. מי שראוי
להיות עד דכבר נעשה דין ואלו כולן
ראוים להיות עדים שהרי כולם ראוהו:

ראוהו ב"ד בית דין וכל ישראל נחקרו העדים

ולא הספיקו לומר מקודש עד
שחשיבה הרי זה מעובר ראוהו ב"ד בלבד
יעמדו שנים ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש
מקודש ראוהו ויהן בית דין יעמדו השנים ויושיבו מחביריהם אצל
היחוד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש שאין היחוד נאמן על ידי
עצמו: גמ' למה לי למויתנא ראוהו בית דין וכל ישראל איצטרך סד"א
הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרסמא לה ולא ליעברוהו קמ"ל וכיון
דתנא ליה ראוהו ב"ד וכל ישראל נחקרו העדים למה לי ה"ק אי"נ נחקרו
העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיבה הרי זה מעובר וכיון דתנא
עד שחשיבה הרי זה מעובר למה לי למיתנייה חקירת העדים כולל איצטרך
סד"א תיהו חקירת עדים כחחילת דתנן דין ומקודש מקודש כגמר דין ולקדשי
בליליה הכא נמי מקדשין בליליה קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא כ"ב חק
לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אימת הוא חק בגמ' דין וקא קרי ליה
רחמנא משפט צ"ה משפט ביום יאף הכא נמי ביום: יראוהו בית דין יעמדו
שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה א"ר זירא יבגון
שראוהו בלילה: ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחביריהם
אצל היחוד: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה וכי
תימא ה"נ כגון שראוהו בלילה היינו הך סיפא איצטריכא ליה דאין היחוד
נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא הואיל (וחנן) דיני ממונות בשלשה ואם
היה מומחה ל"רבים דן אפילו ביחוד הכא נמי ניקדשה ביחודי קמ"ל ואימא הכא נמי אין לך
מומחה לרבים בישראל יותר ממושה
רבינו וקאמר ליה הקב"ה עד דאיכא אהרן בהרד"ק דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל
אהרן בארץ מצרים לאמר
החרש הזה לכם למימרא דעד נעשה דין לימא מתני' דלא כר"ע דתניא (סנהדרין שראו
אחד שחרג את הנפש
מקצתן

1. משה ואהרן בבתינו
ושמואל בקראי שמו
קראים אל ה' והוא
יענה: וכל השנים
2. ובאת אל הכהנים
הלויים ואל השפט אשר
יהיה בימים ההם ודרשת
והגידו לך את דבר
המשפט: דברים ז' ט
3. אל תאמר בן היה
שוקמים ודראינים היו
טובים מאלה כי לא
מחממה שאלת על זה.
קבלה ז'
4. כי חק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב:
תהלים ט' ה
5. ויאמר ה' אל משה
ואל אהרן בארץ מצרים
לאמר: שמות י' א

תורה אור השלם

1. משה ואהרן בבתינו
ושמואל בקראי שמו
קראים אל ה' והוא
יענה: וכל השנים
2. ובאת אל הכהנים
הלויים ואל השפט אשר
יהיה בימים ההם ודרשת
והגידו לך את דבר
המשפט: דברים ז' ט
3. אל תאמר בן היה
שוקמים ודראינים היו
טובים מאלה כי לא
מחממה שאלת על זה.
קבלה ז'
4. כי חק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב:
תהלים ט' ה
5. ויאמר ה' אל משה
ואל אהרן בארץ מצרים
לאמר: שמות י' א

מוסף רש"י

1. משה ואהרן בבתינו
ושמואל בקראי שמו
קראים אל ה' והוא
יענה: וכל השנים
2. ובאת אל הכהנים
הלויים ואל השפט אשר
יהיה בימים ההם ודרשת
והגידו לך את דבר
המשפט: דברים ז' ט
3. אל תאמר בן היה
שוקמים ודראינים היו
טובים מאלה כי לא
מחממה שאלת על זה.
קבלה ז'
4. כי חק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב:
תהלים ט' ה
5. ויאמר ה' אל משה
ואל אהרן בארץ מצרים
לאמר: שמות י' א

רבינו הננאל (המשך)

ולקדשוהו בלילה, כדנאן
דיני ממונות דיני ביום
וגומרים בלילה, קמ"ל
דלא, שנאמר תקעו חמש
שופר וגי' כי חוק לישראל
הוא משפט לאלהי יעקב,
חק תקיעת שופר וכי
היום מקרא קדש אימת
הרי, בגמ' דין, וקא קרי
ליה משפט, כלומר עיקר
המשפט בקידושו, משפט
לא הרי אלא ביום, ואודו
בית דין, (ואמאי צריכין
להדיד בפניהם, אמר ר'
ורא שראוהו בלילה, שלא
יכתבו להן לקדשי בלילה

לפיכך צריכין להדיד בפניהם, פירי שאין היחוד נאמן על ידי עצמו, ואין נאמן (ולמלא רשיך ביה) כיון אמנא תואיל וזמן
דיני ממונות בשלשה ואם היה מומחה לרבים דין אפי' ביחוד, הכא נמי איכא יחיד מומחה לקדשוהו ביחוד, קמ"ל ויושיבוהו
מחביריהן אצל היחוד, שאין בישראל מומחה לרבים כמשה רבינו, וכתבי ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר
החדש הזה לכם ראש חודש, כלומר לא תקדש החדש עד דאיכא אהרן בהרד"ק, שמעתינן כמחמתין דקתיב ראוהו בית דין בלבד
יעמדו שנים ויעידו לפניהם כולל, עד נעשה דין, לימא מתני' דלא כר"ע דתניא (סנהדרין שראו אחד שחרג את הנפש
מקצתן

4. ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה דהא גבי עדות המדע לא כתיב עדות אלף כוה למה אי לאו שמיעה על מה יקדשו: למימרא דעד נעשה דין. מי שראוי להיות עד דכבר נעשה דין ואלו כולן ראוים להיות עדים שהרי כולם ראוהו: